

Concepția de cercetare și redactare a Florei Maramureșului în viziunea botanistului ARTUR COMAN

**Preot Mircea Antal
Breb**

Am așteptat, cu deosebit interes, simpozionul dedicat comemorării centenarului nașterii mult regretatului botanist maramureșean ARTHUR COMAN și am primit cu satisfacție invitația de a lua parte la această importantă manifestare științifică.

Punându-se condiția ca fiecare participant să contribuie cu un scurt referat, am acceptat - nu fără ezități - să prezint foarte sumar, modul în care cel mai distins iubitor al plaiurilor maramureșene a înțeles să întreprindă neobosite cercetări geobotanice în această interesantă zonă floristică a țării noastre și să-și redacteze lucrarea ce cuprinde strădania sa de o viață.

Mi-am permis abordarea acestui dificil subiect, pentru că între anii 1964-1972 am colaborat îndeaproape cu dânsul la definitivarea operei sale, însoțindu-l pe teren de nenumărate ori și cunoscându-i bine intențiile privind tipărirea ei. În această perioadă, am discutat amănunțit toate problemele legate de punerea în pagină a datelor culese timp de aproape șase decenii, purtând și o activă corespondență pe care o păstrez cu venerație.

La începutul anului 1967, după ce am căzut de acord asupra unor detalii referitoare la fondul și forma lucrării, m-am oferit să-l ajut la stilizarea și transcrierea manuscrisului. Concomitent, la rugămintea sa, am conceput un studiu introductiv detaliat și ne-am străduit împreună să alcătuim cât mai exact indexul locurilor cercetate, bibliografia, scara floristică, conspectul fitocenozelor, etc... Astfel, până în noiembrie 1967, au fost dactilografiate 145 de pagini din manuscrisul de bază - cuprinzând 489 specii spontane - și 32 de pagini din introducerea, inclusiv prefata. Aceste pagini au fost prezentate, apoi, acad. Emil Pop, care le-a apreciat foarte favorabil și a însărcinat pe cunoscutul specialist Coloman Vaczy să le corecteze și să le propună pentru publicare, ceea ce s-a și făcut. În referatul întocmit atunci, pe lângă observațiile sau sugestiile de rigoare, se subliniază importanța deosebită a lucrării, ea fiind considerată „o contribuție floristică regională exhaustivă și fundamentală, bazată pe cercetări originale”; se insistă asupra faptului că „aproape toate datele geobotanice publicate din regiunea maramureșeană în volumele Florei R.P.R. sunt citate după Arthur Coman”...,etc... etc... și se afirmă, în concluzie, că „publicarea integrală a acestei lucrări, ar însemna o contribuție foarte substanțială la cunoașterea florei acestei regiuni din partea cea mai nordică a țării”.

Ca urmare a sugestiilor de îmbunătățire a textului, propuse în referat, precum și a îndrumărilor competente date de botaniști cu renume ca Alexandru Borza, Emil Pop, Emilian Țopa, Nicolae Boșcaiu și alții, s-a trecut la o nouă redactare a lucrării, după criterii mai moderne, fără a i se schimba însă structura fundamentală. În acest sens, Arthur Coman a fost intransigent, neadmițând modificări substanțiale în concepția de prezentare a FLOREI sale, la realizarea căreia muncise cu perseverență o viață întreagă. S-a dovedit totuși receptiv la unele noutăți apărute în literatura botanică română sau străină, operând o serie de corectări ale manuscrisului, renunțând la multe forme ori varietăți neconcludente și permițând o lărgire a preocupărilor lucrării în direcția studiilor fitocenologice, etnobotanice, biocartografice etc...

Constatând o foarte capricioasă distribuie a speciilor caracteristice în cadrul etajelor și zonelor de vegetație, precum și o mare instabilitate a compoziției floristice a unor fitocenoze din teritoriul cercetat, Arthur Coman nu s-a lăsat ispitit de studiul oarecum pasionant al acestora, considerînd că metoda sa de analiză floristică este mai clară și mai precisă, cu deosebire în perspectiva unei cartări a florei din Carpați.

Chiar dacă această orientare poate fi pusă în discuție sau condamnată avându-se în vedere tendințele actuale ale geobotanicii pe plan european - ea rămâne o permanență a VIZIUNII FLORISTICE a eminentului botanist maramureșean Arthur Coman și trebuie cu strictețe respectată la redactarea și publicarea operei sale.

Ajungând la acest punct sensibil, pentru a preciza ce se poate înțelege prin această viziune floristică a celui pe care îl comemorăm astăzi, vom cita câteva pasaje din referatul trimis de dânsul la a VII-a Consfătuire Națională de Geobotanică ținută în județele Satu Mare și Maramureș între 17-26 iulie 1969:

„În ce ne privește, am pornit la studiul florei Maramureșului după metoda Fekete-Blatny extinsă tuturor plantelor vasculare, studiind răspândirea lor verticală și orizontală, în funcție de condițiile lor ecologice. Ceea ce s-a urmărit în mod special, a fost modul de distribuție altitudinală a speciilor, nu pe ZONE sau ETAJE de vegetație, ci pe TREPTE altitudinale, socotite din 100 în 100 m. Au fost cercetate în acest scop întotdeauna cu altimetrul peste 700 puncte floristice răspândite pe întreg teritoriul Maramureșului, începând din lunca Tisei până pe culmile Munților Rodnei, determinându-se 1520 specii spontane și culegându-se peste 18.000 date geobotanice privind arealul local al acestora.

Parcurgând filele prefaței la sus-amintita lucrare, concepută și semnată de autor în luna martie a anului 1971, ne putem da seama cu câtă pasiune, exigență și modestie își desfășura activitatea sa de

cercetare, până la o vârstă atât de înaintată. De aceea, cu îngăduința D-voastră ne vom permite să vă citam din ea extrase mai cuprinzătoare, considerând că în mijlocul nostru se află cel dispărut pentru veșnicie dintre noi și astfel, ascultându-i gândurile sau descifrându-i sentimentele, să-i aducem un pios omagiu.

„Dacă am reușit să adun atâta material floristic, uneori din locuri foarte greu accesibile, aceasta se datorește sănătății de care m-am bucurat până la adânci bătrânețe și dragostei fierbinți pentru glia străbunilor mei.

Au fost numeroase prilejurile când singur, sau însoțit de călăuze credincioase - ca țărani Uliță Gavrilă Vodău și Urda Ștefan, ambii din Vișeu de Jos - am înnoptat sub jnepeni, la altitudini de aproape 2000m.

Pentru a-mi ușura munca de calculare a altitudinilor, mi-am fixat - în locurile frecvent cercetate - anumite puncte de reper, pe care le-am verificat de nenumărate ori, spre a fi cât mai exact. Astfel, numai pe Pietrosu Mare din Munții Rodnei, am avut 12 asemenea repere, ce m-au scutit de urcușurile obositoare ale unor vârfuri abrupte, cu înălțimi consemnate pe hartă.

La determinarea unor specii, varietăți sau forme dificile, am întâmpinat deasemenea unele greutăți, datorită numeroaselor greșeli strecurate chiar și în cele mai complete determinatoare pe care le-am folosit, inclusiv flora R.S.R. Din aceasta pricină, am fost nevoit să apelez uneori la bunăvoința specialiștilor din țară sau de peste hotare, cerând precizarea unor diagnoze stabilite de mine asupra cărora aveam oarecari rezerve.

Cu toate neajunsurile întâmpinate - printre care se numără și distrugerea primelor mele 5000 coli de ierbar, în timpul primului război mondial - munca de botanizare mi s-a părut deosebit de atractivă, ea fiindu-mi răsplătită cu dărnicie de bogăția floristică a minunatelor plaiuri maramureșene.

În continuare, doresc să subliniez, că m-am străduit întotdeauna să fiu cât mai obiectiv în aprecierea fiecărui amănunt morfologic, caracteristic taxonilor studiați, fără a mă lăsa ispitit de particularități neconcludente; astfel că, numărul relativ mare al varietăților sau formelor semnalate din Maramureș și considerate ca entități floristice distincte, nu se datorează interpretării superficiale a materialului colectat, ci complexității geomorfologice și bioclimatice a teritoriului cercetat. Deci, țin să menționez, că formele și varietățile cu diferențieri minore față de tip au fost omise, consemnându-se doar cele ce prezintă caractere stabile și evidente, caractere care le conferă dreptul individualității.

Spre sfârșitul anului 1946, s-a publicat o parte din lucrarea mea actuală - adică majoritatea datelor culese până atunci - în Bulet.

Grăd. Bot. din Cluj (vol.XXVI, nr. 1-4) și, ulterior, numeroși botaniști români sau străini mi-au scris ori m-au vizitat, cerându-mi informații în legătură cu studiul meu. Interesul arătat de acești oameni de știință față de cercetările mele ulterioare (1946-1971), precum și aprecierea de care s-a bucurat strădania mea de o viață, mi-au sugerat ideea publicării integrale a datelor culese de-a lungul anilor, nădăjduind că prin aceasta aș putea contribui cât de puțin la progresul științelor botanice românești, în general, și la studiul florei carpatine, în special.

Prezența unor specii rare pentru spațiul geografic românesc în cuprinsul Maramureșului, ca și faptul că în țara noastră au apărut puține lucrări care să studieze limitele altitudinale ale fiecărei plante vasculare, m-au determinat să alcătuiesc cât mai amănunțit studiul de față, fără să reușesc însă a-i releva toate aspectele și fără să pot epuiza multitudinea informațiilor legate de capricioasa răspândire verticală și orizontală a acestora. An de an surveneau noi surprize și, de aceea, consider munca mea doar ca un început ce va trebui continuat de cei mai tineri.

Înainte de-a încheia, doresc să amintesc, că acum un sfert de veac - cu prilejul publicării datelor cuprinse în ierbarul meu, alcătuit între anii 1934-1946 - unele specii critice au fost verificate de Acad. Prof. Erasmus Nyárády și de Prof. Dr. doc. Alexandru Borza, cărora le exprim și-acum mulțumirile mele. Totodată mulțumesc iubitului meu prieten și colaborator apropiat, preotul Mircea Antal care m-a însoțit în excursiile geobotanice din ultimii ani ai vieții (1966-1971) și căruia i-am încredințat sarcina de a pregăti pentru tipar manuscrisul meu, alcătuindu-i studiul introductiv, scara floristică generală, indexul locurilor cercetate (inclusiv harta), bibliografia etc. și completându-l cu date privind fitocenozele mai importante, existente în cuprinsul teritoriului cercetat."

Sighetu-Marmației la 11.III.1971 Arthur Coman

Iată, așadar, de unde putem deduce (în linii mari) „concepția de cercetare și redactare a FLOREI Maramureșului, proprie viziunii botanistului ARTHUR COMAN”!

Într-o scrisoare adresată de subsemnatul Profesorului Dr. Traian Ștefureac, la 23.IX.1972, prin care îi transmiteam unele amănunte în legătură cu viața și activitatea celui ce a fost Coman Artemiu pentru a se publica un necrolog în revista Natura, scriam următoarele:

„Trecând la o altă ordine de idei, vă comunic că am început din nou munca de redactare a FLOREI Maramureșului, ținând seamă de toate recomandările celor competenți dar și de dorințele exprimate de truditul acestei FLORE în numeroasele scrisori ce mi le-a transmis... Știu că în ultimul timp a fost descurajat și a conceput o

formulă de compromis pentru lucrarea sa..., acceptând să o reducă la o pătrime! Eu NU voi admite însă o astfel de interpretare sau prelucrare a lăsamântului său botanic. Ar însemna să trădez memoria ilustrului meu dascăl întru cele botanicești și să nesocotesc cea mai arzătoare dorință a vieții sale. Ar fi nerațional și antiștiințific ca o lucrare floristică de o asemenea amploare - unică, în felul ei, pentru România - să apară într-o versiune comprimată sau ciuntită, străină de concepția AUTORULUI..."

În încheiere țin să vă mulțumesc pentru atenția ce mi-ați acordat-o și să vă asigur că voi continua cu perseverență, să lucrez la pregătirea pentru tipar a manuscrisului lăsat mie spre păstrare, de Arthur Coman, cu acest scop, chiar dacă publicarea integrală a lucrării sale va întâmpina unele dificultăți și se va amâna ani de zile.

Sunt convins că în această muncă voi fi sprijinit de conducerea și cercetătorii MUZEULUI MARAMUREȘEAN, în proprietatea căruia se află acum IERBARUL, biblioteca, mobilierul și întreaga arhivă COMAN.

